

Tomáš Vondrovic - texty na Klíč

V této rubrice představuji textaře, kteří psali především pro jiné. Ať už proto, že sami vůbec nevystupovali, nebo že nebyli sólovými zpěváky a frontmany skupiny, pro kterou psali, a hráli v ní nějakou vedlejší roli, nebo kteří napsali významné množství písní i pro ostatní.

Jméno pana Tomáše Vondrovice jsem nejdříve znal v souvislosti s jeho básnickými sbírkami. Vím přinejmenším o pěti. Postupně jsem zjišťoval, že má mnohem širší tvůrčí záběr. Tento scénárista, režisér, textař, překladatel a básník a dramaturg se narodil 18. 8. 1948, je absolvent katedry teatrologie FF UK a katedry činoherní režie na brněnské JAMU. Spolupracuje s pražskými divadly, například Viola, Lyra Pragensis, s Českou televizí, Českým rozhlasem a hudebními vydavatelskými, zejména se Supraphonem a Multisonicem.

Tomáš Vondrovic je velkým znalcem řecké mytologie, zdramatizoval pro zvukové nosiče mnohé slavné klukovské knihy (Verne, May, Storch), ale napsal třeba do bublin české texty ke komiksům se Šmouly. Napsal i řadu knih pro děti, od leporel přes říkanky až k dospělejší literatuře. V této rubrice nás ale bude zajímat jiný kus jeho životního příběhu.

V roce 1987 na Portě oslnila skupina Klíč, jejichž *Pohár a kalich* se stal jednou z nejoblíbenějších písní ročníku. Klíč se stal asi nejslavnější kapelou v historii Porty, a možná i celého českého folku, která se začala specializovat na historizující folk. Kapela kolem Jardy Mariana vystupovala v charakteristické „husitské“ kombinaci červené a černé a v příštích letech vydala řadu alb, kde témata písní byla většinou historická a zvuk do velké míry stylizovaný napodoboval muziku středověkou, případně renesanční.

Kdo zná Jaroslava Mariana alespoň trochu, ví, že jde o jednoho z největších puntičkářů (a myslím, že nejen ve tvorbě). I když první hity nemají s Vondrovicem nic společného, postupně se stal básník, o kterém mám z jeho díla pocit, že je podobně pracovitý a puntičkářský, dvorním autorem kapely.

Na prvním albu kapely *Omnia vincit amor* (1993) měl tři kultivované texty: *Prachsakra*, *Třináctka a Pijácká litanie*. Na druhém *Větrné mlýny* (1995) už jich bylo šest: *Tam v bílé pláni*, *Hádě, Ctíhodní*, *Balada o věčné lásce*, *Nářek*, *Křížový král* a *Quijote*. Třetí album *Karneval canzonett* (1997) už otextoval celé.

Psát historizující texty není legrace. Musíte být s jazykem opravdu kamarád, abyste našli,

kolik historizujících slůvek můžete použít a kde. Musíte mít i jisté vědomosti, abyste se nedopustili toho, že smícháte zvyky a realie z různých časů. A musíte i znát něco z poetiky, jejich figur a tropů, abyste použili právě ty řemeslné nástroje, které působí jemně archaizujícím dojmem a jsou sdělné a imaginativní i pro současného posluchače.

Balada o věčné lásce

*Byl jest sličný rytíř z cínu,
či snad lancknecht, mušketýr,
na poličce v polostínu, barevný měl štít i knír,
nad hlavou meč nehýbá se, není slyšet bitvy řev,
tak tu stojí v plné kráse,
chce být tvůj a chce prolít krv.*

*A co růže, která vadne v čínské váze opodál,
za okny už podzim chřadne, ona natruc voní dál,
kolik plátků ještě zbývá, zrcadlo má matný jas,
na sebe se růže dívá,
chce být tvá a chce přelstít čas.*

*A ta růže, co se tváří, že se jí čas netýká,
přes den pyšně vůkol září, v noci tajně naříká,
okamžik se nedá vrátit, mamě čekáš na zázrak,
nechceš-li mou lásku ztratit,
neříkej „ještě ne, až pak“.*

*A ten rytíř, co se věčně chystá ztéci lásky věž,
na poličce nekonečně vymlouvá se, je to lež,
ten, kdo váhá, nese vinu, buďto útok, nebo krach,
ty jsi jak ten rytíř z cínu,
cit je cit, ale strach je strach.*

*A tak v prvním chvatu mládí klečís lásce u nohou,
koho kdo tu vlastně svádí,
slova nic už nezmohou,
jí je mdlo a dech se tají, a ty rudneš jako rak,
oba chcete být už v ráji,
peklem tam cesta vede však.*

*Končí téměř bezúhonně tahle věčná balada,
končí pro nás, ne však pro ně,
to vás jistě napadá,
byl jest jeden sličný, inu, to už znáte, a tak dál,
a ten v něžném polostínu
dívce prý růži na klín dal ...*

Pavla Marianová se svým podmanivým altem ráda zpívala i písně s tematikou cikánskou. I to byly vlastně písně historizující, ze ztraceného světa pronásledovaných kočovníků se zvláštními, ale pevnými morálními zákony.

Cikánský táta

*Spíš než cit měl hlad a tělo jako had,
mě táta měl tak rád, že i hračky pro mě krad',
když mi táhlo patnáct, korále mi dal,
růže přišly pak, červený jak rak,*

*řikal mi, že mám oči jako drahokam.
Už se blíží, dcero má, tvůj cikánský bál...*

*Čáry v dlani můj jenom on prej hlídat smí,
můj osud, to je zpěv, jsem lvice, on je lev,
krásně uměl lhát, i v lapáku byl král,
prej bejval tam s ním kříž, vždyť ukrad' jim i mříž,
pro mě zpíval, tančil, pil, a tak můj strach utopil.*

*Ted' mi z těch tvech snů zbejvá tak na rubáš,
konec všivejch zlatejch dnů, už ruce křížem máš,
tak tam, táto, snad nebudeš tak sám,
čáry v dlani mám,
bůh ví, že je slast pro cikány hračky krást,
růže oheň spálí, korále ti dám,
já spíš než hmat mám cit, ten bán je, jak má být,
vždyť jen po tobě prej mám oči jako drahokam ...*

Jednou z nejznámějších písní s jeho textem byla i následující. Je psána do pointy a má vtíp.

Kopyta a hřiva

*Jsou kopyta a hřiva a čabraky a špomy,
skrz ně kuň se na svět dívá a smíchy chtěl by ržát.*

*Když v sedle stařík zpívá, že vede život vzorný,
kuň moudře hlavou kývá a čeledín je mlád.*

*O tý holce, která v stáji dává koňům pít,
klisny tiše řehtají, že hříbě bude mít.*

*Jsou jen kopyta a hřiva a čabraky a špomy
a kuň se na svět dívá a smíchy chtěl by ržát.*

*Jsou kopyta a hřiva a pán si v sedle mlaskne,
jó, až to na něj praskne, to teprv začne cval.*

*Ted' v slunci srst se svítí a přes potok si skáčem,
už zejtra budem s pláčem sedlat opodál.*

*Starý jezdec bez otěži do chomoutu vltí,
o hřebece tu neběží, vždyť holka chce si žít.*

*Budou prstýnky a hřiva a čeledín je mlád,
a proto kuň jen krkem kývá a smíchy chtěl by ržát.*

Naopak Křížový král byla hořká balada a Vondrovic se v ní dotkl výrazněji viry, která u Klíče nebyla tak častým tématem, jak by se dalo očekávat u historizujícího folku.

Křížový král

*Můj pane, pojď klidně dál,
neměj strach, že mě dnes překvapíš,
když naposled jsi tu stál,
toužil jsi pozvednout Kristův kříž,
dálky, ty bývaly blíž, než jsi mi ukázal záda,
mladý byls, já byla mladá, dál pojď,
dnes už smíš.*

*Víš, podivný je tu řád, bláto a slepice na hnoji,
zdá se, že není oč stát,
rány však blátem se zahojí,
až za tmy chodívám spát,
nic mi tu není už k pláči,
hlíny hrst plamení stačí,
má-li přestat plát.*

*Z tvých šatů zbyl jenom cár,
střechou nám už dávno zatéká,
příteli, krásný jsme pár,
láska nás jak šašky obléká,
křížový králi, jsi stár, že škomí trčí ti sláma,
zčernala srdcová dáma, snídá suchopár.*

*Můj milý, pojď klidně dál,
toužil jsi pozvednout Kristův kříž,
máš ho mít, vždyť sis to přál,
vítá tě, snad se ho nebojíš,
dálky, ty bývaly blíž, po lásce marně se touží,
kříž, který hnil tady v louži, líbej, zvedej výš...*

Vondrovic spolupracoval s Marianovými i na dětském albu *Pisničky z Breptanie*. Ostatně nejen že je autorem dětských knížek, jeho první textařské práce byly někdy kolem roku 1980 na písničkách pro děti byl z kategorie spíše vážné hudby. (Libreto k dětské miniopeře *Zvířátka a Petrovští*). Klíč už neexistuje. Loni mne ale Vondrovic mile překvapil na pašijovém projektu C&K Vocalu. Muzika je to pochopitelně dospělejší než u Klíče, Vondrovic si může dovolit i složitější textovou kompozici, ale zase je to důkaz schopnosti napsat text historizující i současný zároveň, tentokrát s pomocí hudebního skladatele Jiřího Cerhy.

Jeruzalém

*Co je to za divný sen, tenhleten svět?
V němž k řeči třeba mít slov,
k vidění oka a k napití chítanu?
Jeden se druhému pod nohy motá, ve spleti béd.
Pro každou vůni musíme odervat květ,
dělení přísluší pánu, čtvrcení kmánu.*

*Je ale někde jedno nedílné zboží,
pěšinka mořská tam svítí, stačí jen jít.
Jediné jedno ze všech měst je město Boží,
má kouzlo nejasné, silné jak daleký cit.*

*Ref: Vivat, Urushalim, se zlatými střechami!
Privat místo pokoje se studnami s vínem.
Rostou tam olivy obsypané hvězdami
a sám Bůh je tam svým vlastním Synem.*

*Co je to za divný sen, tenhleten svět?
Kudy z něj ven? Jen pryč, jen pryč
a v modru se ztratit.
Vykopnout z veřeji dveře, nemuset zpět.
Zarazit čas a slámě navrátit květ,
nemuset konečně kupovat, ani nic platit.*

*Je ale někde jedno nedílné zboží,
pěšinka mořská tam svítí, stačí jen jít.
Jediné jedno ze všech měst je město Boží,
má kouzlo nejasné, silné jak daleký cit.*

Ref.: Vivat...

*Co je to za divný svět?
Co je to za divný svět?
Co je to za divný svět?*

JIŘÍ MORAVSKÝ BRABEC